

Навчальна програма курсу за вибором

«ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»

9 клас

Цикл: базове предметне навчання, 9 класи.

Галузь: громадянська та історична, частково природнича, математична, соціальна і здоров'язберезувальна, мовно-літературна.

Автори: Яценко Володимир Сергійович, Часнікова Олена Володимирівна

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пріоритетними завданнями, що мають бути реалізовані в школі, є соціалізація учня, формування його національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобального світу, критичному аналізу інформації. Сьогодні неможливо навчити всього, значно важливіше сформувавши в учня потребу в неперервній освіті. Тому зміст навчального матеріалу курсу за вибором «Географія міжнародних економічних відносин» визначено з огляду на корисність та потрібність його безпосередньо у житті учня/учениці, родини, громади. Змістовне наповнення курсу відібрано за принципом життєвої доцільності й функціональності, активізації ролі самостійного навчання. Програму розроблено на основі Державного стандарту базової загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) освіти (далі – Державний стандарт).

Даний курс розширює та доповнює навчальну програму з географії для учнів 9 класів. Важливість курсу обумовлена необхідністю ознайомлення учнів із процесами інтеграції України як самостійної держави в світове господарство, вступу України в до багатьох міжнародних організацій, Основна увага приділяється сучасним тенденціями розвитку світового господарства, розвитку міжнародного економічного співробітництва, проблемам міжнародної економічної інтеграції та участі України в цих процесах. У процесі вивчення курсу учні знайомляться з міжнародною торгівлею на національному та наднаціональному рівнях. Розглянуто питання регулювання вільної торгівлі та встановлення обмежень, їх наслідки для України з точки зору національного добробуту.

Розпад СРСР зумовив входження України в глобальну систему міжнародних потоків робочої сили є відносно новим і недостатньо регульованим на державному рівні явищем, одним із проявів глобалізації. Досвід деяких країн, на жаль, в тому числі й України, нехтування міграційними процесами зумовлює «вимивання» кращої частини працездатного населення, введення країни в систему нелегальної трудової міграції, зниження науково-інтелектуального потенціалу нації. Водночас за правильно побудованої міграційної політики знижуються негативні ефекти міжнародної міграції робочої сили та максимізується її позитивний вплив на національну економіку.

У змісті програми розглянуто туристичний потенціал України, зокрема ринок міжнародного туризму. Український туризм має модернізуватися, наближаючись до європейських стандартів, проходити системну трансформацію. Розвиток туризму сприятиме інфраструктури, появі послуг та піднесенню іміджу України на міжнародній арені.

Цей курс реалізує діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, дослідницький, рефлексивний, проблемно-ситуативний та інші підходи до навчання.

Мета курсу «Географія міжнародних економічних відносин» - навчити учнів мислити геопросторово, орієнтуватися в соціально-історичному просторі, виявляти взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього

природного середовища; розвивати власне наукове мислення, набувати досвіду розв'язання проблем суспільного змісту; долучатися до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлювати необхідність утвердження верховенства права і дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства. Мета курсу суголосна з окресленими в державному стандарті базової середньої освіти цілями громадянської та історичної, частково природничої, математичної, соціальної і здоров'язбережувальної, мовно-літературної галузей освіти.

Для досягнення мети спиратися на ціннісні орієнтири, визначенні у Державному стандарті, що визначає можливості формування засобами курсу всіх ключових компетентностей, умінь та ставлень.

Для досягнення окресленої мети спрямоване на вирішення таких завдань:

- розширити знання та уявлення учнів про Україну як країну, яка є учасником міжнародних економічних процесів;
- розкрити нові поняття і закономірності та поглибити й узагальнити вже сформовані теоретичні знання з курсу «Соціально-економічна географія України»;
- сформувати окремі економічні поняття;
- продовжити розвиток практичних умінь і навичок самостійної роботи, що сприятимуть активній соціально відповідальній поведінці учнів у географічному просторі країни та світу.

Навчальний курс має чітку практичну спрямованість, що реалізується під час виконання практичних робіт і вправ, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань та досліджень, виконання творчих завдань, проведення дискусій, організацію екскурсій, роботу з навчальною та науково-популярною літературою, цифровими ресурсами.

Структура курсу. Програма курсу «Географія міжнародних економічних відносин» розрахована учнів 9 класів і передбачає, 35 год. Вона охоплює 4 взаємопов'язані розділи, матеріали та форми навчальної діяльності яких дозволять формувати в учнів усі ключові компетентності.

Структура курсу підпорядкована певній логіці, яка спирається на основні принципи пізнання, а саме: науковості; доступності навчання; зв'язку з життям; свідомості й активності учнів у навчанні; навчання у процесі діяльності.

Курс «Географія міжнародних економічних відносин» охоплює наступні розділи:

Розділ «Роль і місце України у системі міжнародних економічних зв'язків» знайомить учнів з темами «Економічна взаємодія країн світу: міжнародні економічні відносини», «Економічний потенціал України».

Розділ «Міжнародна торгівля» передбачає ознайомлення з темами: «Значення міжнародної торгівлі для світової економіки та нашої країни», «Місце транснаціональних корпорацій в світовій торгівлі», «Зовнішня торгівля України – експорт та імпорт».

Розділ «Міжнародна міграція робочої сили» передбачає ознайомлення з темою «Міграція як форма міжнародних економічних відносин», «Регулювання міграційних процесів та їх вплив на соціально-економічний розвиток країн світу».

Розділ «Географія міжнародного туризму» містить теми «Туризм - соціальне явище», «Туристичний потенціал України та його використання».

У цих розділах учень, передусім, має засвоїти зміст фундаментальних категорій міжнародної економіки на базовому рівні, дізнатися про основні форми міжнародних економічних відносин, участь України в процесах глобалізації та регіональної економічної інтеграції, основні напрямки зовнішньо-економічних зв'язків нашої країни. Наступні матеріали присвячені інтеграційній стратегії України, аналізу ресурсного та експортного, транспортно-транзитного потенціалу України та напрямкам зовнішньо-економічних зв'язків нашої країни. Важливим є розгляд міграційних процесів і участі українців в них. Останній розділ присвячений міжнародному туризму.

Практична частина програми спрямована на розвиток умінь і навичок роботи з картами та іншими джерелами географічної інформації; сприятиме подальшому розвитку в учнів навчально-пізнавальної компетенції і формуванню ціннісно-сміслової та соціально-професійної орієнтацій. На практичних заняттях ученики під керівництвом викладача у процесі виконання певних завдань набувають умінь та навичок практичного застосування навчального матеріалу. Запропоновані завдання творчого характеру (дослідження), можна оцінювати вибірково.

У рамках академічної свободи вчитель здійснює вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

Резерв навчального часу учитель може використати на свій розсуд з урахуванням здібностей та навчальних можливостей учнів конкретного класу.

Очікувані результати навчання (будуть розвиватися такі навички)	Пропонований зміст 34 годин (1 година на тиждень)	Методи та форми роботи (види навчальної діяльності)
--	--	--

9 КЛАС

<p><i>Учень / учениця:</i> <i>розрізняє</i> економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства і пояснює їх взаємовплив на основі отриманих знань; <i>використовує</i> здобуті знання і набутий досвід для розв'язання навчальної / життєвої проблеми; <i>характеризує</i> чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій, визначає тенденції економічного розвитку</p>	<p>Вступ Взаємозв'язки курсу за вибором «Географія міжнародних економічних відносин» з галузями науки та значення в системі освіти. Методи географічних досліджень міжнародних економічних відносин та особливості організації власних спостережень. Характеристика та особливості пошуку тематичних джерел інформації (навчально-пізнавальної літератури, статистичних джерел та картографічних матеріалів, електронних ресурсів тощо).</p>	<p>Практична робота 1. Робота зі статистичними джерелами та картографічними матеріалами, електронними ресурсами з метою розв'язання життєвої проблеми учня.</p>
---	--	--

РОЗДІЛ I. РОЛЬ І МІСЦЕ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

<p><i>Учень / учениця:</i> <i>використовує</i> різні форми представлення географічної інформації; <i>виконує</i> дослідження самостійно або в групі, фіксує одержані результати у самостійно визначений спосіб;</p>	<p>Тема 1.1. Економічна взаємодія країн світу: міжнародні економічні відносини. Світова економіка. Основні форми міжнародних економічних відносин. Участь України в процесах глобалізації та регіональної економічної інтеграції. Інтеграційна стратегія України: потенціал та основні проблеми.</p>	<p>Дискусія «Вибір України: політика протекціонізму чи економічна інтеграція?» Міні-дослідження «України та ЄС: вектори інтеграції»</p>
---	--	---

<p><i>Учень / учениця:</i> <i>пропонує джерела</i> отримання додаткової інформації для розв'язання життєвої/навчальної проблеми <i>пропонує</i> варіанти співпраці в групі для розв'язання навчальної проблеми; <i>презентує</i> результати дослідження у самостійно обраний спосіб, зокрема з використанням цифрових пристроїв; виявляє емоційно-ціннісне ставлення до спільної діяльності та досягнутих результатів.</p>	<p>Тема 1.2. Економічний потенціал України. Основні напрямки зовнішньоекономічних зв'язків нашої країни. Ресурсний та експортний потенціал України. Транспортно-транзитний потенціал України. Основні напрямки зовнішньоекономічних зв'язків України. Значення різних секторів економіки в структурі сучасного експорту України</p>	<p>Дослідження «Визначення напрямків зовнішньоекономічних зв'язків нашої країни» Навчальний кейс «Структура сучасного експорту України»</p>
---	--	--

РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

<p><i>Учень / учениця:</i> <i>вирізняє</i> проблемні ситуації, які можуть бути розв'язані математичними методами <i>бере</i> активну участь у комунікації, використовуючи прийоми комунікативної взаємодії відповідно до мети та ситуації спілкування; <i>моделює</i> об'єкти і явища самостійно або з допомогою вчителя; <i>виконує операції</i> з математичними об'єктами і використовує різні форми представлення інформації із застосуванням інформаційних джерел обґрунтовує доцільність відповідальної споживчої поведінки та екологічного</p>	<p>Тема 2.1. Значення міжнародної торгівлі для світової економіки та нашої країни. Теорія порівняльних переваг. Механізм реалізації країнами принципу порівняльних переваг. Міжнародна торгівля: динаміка та структура. Напрямки основних торговельних потоків та маршрутів у світі.</p>	<p>Ділова гра «Чому країни торгують між собою?» Розв'язання задач із застосуванням принципу абсолютних та порівняльних переваг у міжнародній торгівлі. Творчий проєкт. Основні торговельні маршрути у світі (характеристика одного із маршрутів).</p>
---	---	--

<p>виробництва доцільно добирає математичні поняття, факти та послідовність дій для розв'язання проблемних ситуацій і одержання результату визначає критерії змін у житті суспільства (з допомогою вчителя)</p>		
<p><i>Учень / учениця:</i> <i>спираючись</i> на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни <i>передбачає</i> зміни в різних галузях суспільного життя, прогнозує пов'язані з ними ризики і переваги толерантно коментує різні погляди на навчальну проблему, узагальнює їх, обстоюючи власну позицію, використовує в спілкуванні типові формули етикету, зважає на культурне різноманіття; <i>оцінює</i> ефективність обраних способів / засобів розв'язання навчальної / життєвої проблеми</p>	<p>Тема 2.2. Місце транснаціональних корпорацій в світовій торгівлі. Поширення найбільших компаній світу за рейтингом Fortune Global 500. Вільні економічні зони: основні особливості функціонування, їх значення та приклади діяльності у світі.</p>	<p>Дослідження «Значення транснаціональних корпорацій для розвитку міжнародної торгівлі» Дискусія «Вільні економічні зони: аргументи «за» і «проти»</p>
<p><i>Учень / учениця:</i> <i>передбачає</i> можливість існування альтернативного варіанта розв'язання проблемної ситуації з урахуванням можливих ризиків</p>	<p>Тема 2.3. Зовнішня торгівля України – експорт та імпорт. Найбільші торговельні партнери України. Показники зовнішньої торгівлі України. Вплив держав на міжнародні економічні відносини (санкції, економічні</p>	<p>Дослідження показників зовнішньої торгівлі України за матеріалами офіційного сайту статистики www.ukstat.gov.ua</p>

<p>виконує операції з математичними об'єктами і використовує різні форми представлення інформації із застосуванням інформаційних доцільно добирає математичні поняття, факти та послідовність дій для розв'язання проблемних ситуацій і одержання результату оформлює власне висловлення, дотримуючись принципів академічної доброчесності; аналізує і застосовує прості економічні концепції</p>	<p>обмеження, політика протикліонізму тощо) їх наслідки для України з точки зору національного добробуту.</p>	<p>Практична робота 2. Географія та якісний склад Українського експорту та імпорту за --- рік за матеріалами Державної статистичної служби України.</p> <p>Практична робота 3. Виявлення закономірності між торговельними потоками та рівнем економічного розвитку країн.</p>
---	---	---

РОЗДІЛ III. МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

<p><i>Учень / учениця:</i> доцільно добирає географічні поняття, факти та послідовність дій для розв'язання проблемних фінансових ситуацій і одержання результату; знаходить потрібну географічну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах і використовує її відповідно до визначених навчальних цілей; поєднує подану в різні способи географічну інформацію з кількох текстів, гіпертекстів у цифровому середовищі; використовує інформаційно-</p>	<p>Тема 3.1. Міграції як форма міжнародних економічних відносин. Основні причини, які зумовлюють міжнародну міграцію робочої сили. Міжнародний ринок робочої сили, його регулювання. Трудова міграція: причини, ключові ознаки та основні напрямки. Основні напрямки міжнародної міграції робочої сили.</p>	<p>Практична робота 4. Визначення основних напрямків міграційних потоків у світі. Інформаційний проєкт «П'ять напрямків міжнародної міграції робочої сили»</p>
---	---	--

<p>комунікаційні технології для опрацювання, перетворення і поширення інформації економічного змісту, висловлює власні судження; виконує дослідження самостійно, фіксує одержані результати у самостійно визначений спосіб</p>		
<p><i>Учень / учениця:</i> <i>аргументує та обстоює</i> власну позицію, використовуючи різноманітні ресурси, порівнює альтернативні погляди з кількох інформаційних джерел; <i>знаходить</i> потрібну географічну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах і використовує її відповідно до визначених навчальних цілей; <i>поєднує</i> подану в різні способи географічну інформацію з кількох текстів, гіпертекстів у цифровому середовищі. <i>виконує</i> різні ролі в груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування на основі прочитаного <i>створює</i> власний або колективний медійний продукт</p>	<p>Тема 3.2. Регулювання міграційних процесів та їх вплив на соціально-економічний розвиток країн світу. Міграційна політика держав. Практика регулювання міграційних процесів. Проблеми трудової міграції й ринку робочої сили в Україні. Міграційна політика України.</p>	<p>Дискусія «Чи є трудова міграція чинником розвитку України?» Дослідження про роль України у формуванні світових та регіональних міграційних потоків. Інформаційний проєкт «Внесок трудових мігрантів в економіку України»</p>

РОЗДІЛ IV. ГЕОГРАФІЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

<p><i>Учень / учениця:</i> знаходить, відбирає та оцінює актуальну економічну інформацію для виявлення творчого задуму, визначає достовірність використаних джерел; поєднує подану в різні способи географічну інформацію з кількох текстів, гіпертекстів у цифровому середовищі; використовує інформаційно-комунікаційні технології для опрацювання, перетворення і поширення інформації географічного змісту.</p>	<p>Тема 4.1. Туризм - соціальне явище. Класифікація та види туризму. Географія міжнародного відпочинкового, лікувально-оздоровчого, ділового, наукового, освітнього, медичного та релігійного туризму. Міжнародні туристичні організації.</p>	<p>Комп'ютерний практикум. Онлайн прокладання та економічний обрахунок туристичного маршруту з діловою, науковою, освітньою, медичною, релігійною метою (за вибором).</p>
<p><i>Учень / учениця:</i> поєднує подану в різні способи географічну інформацію з кількох текстів, гіпертекстів у цифровому середовищі; висловлює власні судження; <i>передбачає</i> можливість існування альтернативного варіанта розв'язання проблемної ситуації з урахуванням можливих ризиків <i>виконує</i> дослідження самостійно, фіксує одержані результати у самостійно визначений спосіб; <i>планує</i> своє життя у коротко- та/ або довготривалій перспективі, планує способи досягнення своїх життєвих цілей.</p>	<p>Тема 4.2. Туристичний потенціал України та його використання. Прямий і непрямий вплив розвитку туризму на економіку регіону чи країни. Національні туристичні організації.</p>	<p>Проект «Туристичний маршрут моєю місцевістю»; Тренінгова вправа «Планування туристичної подорожі» Тематичні екскурсії</p>
<p>Резерв часу</p>	<p>.</p>	

Прикінцеві положення. Об'єктами перевірки й оцінювання є очікувані результати навчання, критеріями оцінювання – визначені державним стандартом базової загальної середньої освіти орієнтири. Під час оцінювання передбачено інтеграцію результатів різних видів діяльності учнів / учениць. До основних видів оцінювання належать поточне й підсумкове. Оцінювання поточних результатів навчання має бути формувальним. Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є само- і взаємооцінювання.

Загальна кількість годин, відведених модельною навчальною програмою на вивчення курсу, відповідає рекомендованому навчальному часу, визначеному Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 19.02.2021 р. № 235). Заклад освіти може змінювати кількість навчальних годин на вивчення курсу в межах заданого Типовим навчальним планом діапазону навчального навантаження, забезпечуючи при цьому умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою. У програмі не зазначено розподіл годин за темами. Учитель самостійно визначає час, необхідний для вивчення тем, зважаючи на умови функціонування навчального закладу і навчальні можливості учнів. Учитель також може обґрунтовано змінювати порядок вивчення окремих питань у межах одного класу.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністру України «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти», від 30 вересня 2020 р. № 898. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
2. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України №235 від 19.02. 2021 р. <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30bccb01131290234.pdf11>
3. Актуальні проблеми теорії та практики міжнародних економічних відносин в умовах глобальної трансформації [Електронний ресурс] : матеріали наук. конф. студентів та молодих учених спец. 292 Міжнародні економічні відносини (м. Полтава, 9 груд. 2019 р.) / ВНЗ Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі» (ПУЕТ), Каф. міжнар. економіки і торгівлі ; за заг. ред. Базавлук Н. Г. Полтава : ПУЕТ, 2019.
4. Дергачова В. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. [для здобувачів освітнього ступеня бакалавра за спец. 073 "Менеджмент"] / В. В. Дергачова, К. О. Кузнецова, І. М. Манаєнко ; [відп. ред. О. А. Гавриш] ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. І. Сікорського". Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 421 с. : іл.

5. Економіка і менеджмент 2020 : перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 2-3 квіт. 2020 р.) : у 7 т. / М-во освіти і науки України, Дніпр. нац. ун-т ім. О. Гончара [та ін.]. Дніпро : Біла К. О., 2020.
6. Міжнародні економічні відносини та національна економічна діяльність : сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку [Текст] : колективна монографія. Полтава : Астрія , 2021. 147 с.
7. Національна економічна діяльність і міжнародні економічні відносини : сучасний стан та тенденції розвитку / [Гладкий О. В. та ін.] ; Центр фін.-екон. наук. дослідж. Полтава : Астрія, 2020. 251 с. : іл.
8. Словник термінів з дисциплін «Міжнародні економічні відносини» та «Зовнішньоекономічна діяльність України» / В. В. Химинець, Н. О. Кушнір ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Ужгород : Говерла, 2019. 74 с.
9. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : історія, теорія, політика : підручник / А. С. Філіпенко ; [голов. ред. С. В. Головка]. Київ : Либідь, 2019. 958 с. : іл.
10. Шнирков О. І. Міжнародні економічні відносини : конспект лекцій / Шнирков О. І., Заблоцька Р. О. ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. 5-те вид. Дніпро : [б. в.], 2018 (: Надрук. ВКК «Баланс-Клуб»). 285 с. : іл.